

УДК 657.471
JEL Code M41

С.В. БАРДАШ

(Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна)

І.В. КОПЧИКОВА

(Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна)

Класифікація товарних втрат супермаркетів

Метою статті є класифікація товарних втрат супермаркетів для потреб фінансового, управлінського обліку та внутрішньогосподарського контролю. Досліджується економічна сутність та визначені суттєві відмінності понять «втрати», «нестача», «природний убуток», «товарні втрати». На сьогоднішній день питання економічної та товарознавчої природи товарних втрат супермаркетів, їх ідентифікації, поділу за видами, обліку та впливу на фінансові результати залишаються майже не дослідженими. Це обумовлено тим, що кожна мережа супермаркетів є не лише підприємством торгівлі, але й повноцінним виробничим підрозділом, який виготовляє напівфабрикати і готові страви. Така диверсифікація діяльності, а також відсутність науково обґрунтованих рекомендацій щодо налагодження ефективної системи заходів внутрішньогосподарського контролю товарних втрат формує вагомую частину раніше невирішеної проблеми. На підставі критичної оцінки поглядів науковців щодо класифікації товарних втрат, а також з урахуванням особливостей функціонування супермаркетів удосконалена класифікація таких втрат. Запропонована класифікація сприятиме удосконаленню фінансового та управлінського обліку, внутрішньогосподарського контролю товарних втрат.

Ключові слова: втрати, нестача, природний убуток, товарні втрати, інвентаризація, товарні втрати супермаркетів.

С.В. БАРДАШ

(Киевский национальный торгово-экономический университет, г. Киев, Украина)

И.В. КОПЧИКОВА

(Киевский национальный торгово-экономический университет, г. Киев, Украина)

Классификация товарных потерь супермаркетов

Целью статьи является классификация товарных потерь супермаркетов для нужд финансового, управленческого учета и внутрихозяйственного контроля. Исследуется экономическая сущность и определены существенные отличия понятий «потери», «недостача», «естественная убыль», «товарные потери». На сегодняшний день вопросы экономической и товароведческой природы товарных потерь супермаркетов, их идентификации, разделения по видам, учету и влиянию на финансовые результаты остаются почти не исследованными. Это обусловлено тем, что каждая сеть супермаркетов является не только предприятием торговли, но и полноценным производственным подразделением, которое изготавливает полуфабрикаты и готовые изделия. Такая диверсификация деятельности, а также отсутствие научно обоснованных рекомендаций относительно налаживания эффективной системы мероприятий внутрихозяйственного контроля товарных потерь формирует весомую часть ранее нерешенной проблемы. На основании критической оценки взглядов ученых относительно классификации товарных потерь, а также с учетом особенностей функционирования супермаркетов, усовершенствована классификация таких потерь. Предложенная классификация будет способствовать усовершенствованию финансового и управленческого учета, внутрихозяйственного контроля товарных потерь.

Ключевые слова: потери, недостача, естественная убыль, товарные потери, инвентаризация, товарные потери супермаркетов.

Classification of Product Losses of Supermarkets

Object of the article is the classification of product losses of supermarkets for the needs of financial and management accounting and internal control. Economic substance and identified significant differences between the concepts of "losses", "lack", "natural loss", "product losses" are being studied. Today the issue of economic and commercial nature of product losses of supermarkets, its identification, separation by types, accounting and the impact on financial results remain almost unstudied. The necessity for this is that each supermarket chain is not only a trade enterprise but also a full production unit that produces semi-finished products and ready meals. This diversification of activities and the lack of scientifically based recommendations concerning the establishment of an effective system of internal control measures of product losses forms the significant part of still unsolved problem. Based on a critical assessment of scientific views regarding the classification of product losses, as well as considering the functioning features of supermarkets, the classification of such losses is being improved. The offered classification will enhance the financial and management accounting, internal control of product losses.

Keywords: losses, lack, natural loss, product losses, inventorying, product losses of supermarkets.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток мережевої торгівлі, різних форматів торгівлі (супермаркетів, мегамаркетів, гіпермаркетів) в Україні, поява інших форм торгівлі спонукають вітчизняних ритейлерів замислитися над одним з проблематичних питань, що постійно супроводжує товарообіг, – товарні втрати. Масштабний перехід до торгівлі шляхом самообслуговування став потужним каталізатором зростання проблеми товарних втрат. Вагомим фактором є те, що самообслуговування збільшує товарообіг втричі та на чверть підвищує прибутковість, проте і втрати збільшуються у декілька разів [18]. Технологія торгівлі в супермаркеті робить окреслену проблему однією з основних у визначенні рівня доходу та фінансової стратегії його розвитку.

Згідно даних Центру досліджень ритейлу (Centre for Retail Research), який щорічно публікує доповідь «Глобальний барометр крадіжок в ритейлі» (The Global Retail Theft Barometer), загальний рівень скорочення обсягів реалізації внаслідок різних порушень, помилок, крадіжок персоналу і покупців зріс по 24 країнах світу в 2015 році на 0,29 % в порівнянні з 2014 роком і досяг \$ 123,39 млрд. Налагодження оперативного контролю товарних втрат сприятиме їх мінімізації, однак цього складно досягти без переосмислення класифікації товарних втрат [20].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання мінімізації товарних втрат завжди було у центрі уваги науковців. В останніх публікаціях, авторами яких є Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Нападовська, Л.М. Котенко, Д.Л. Кузьмін, В.Ф. Максимова, М.А. Ніколаєва, Г.Я. Резго та інші, основний акцент здійснювався на дослідженні товарознавчої складової товарних втрат, їх класифікації, а також методики їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку з метою розробки ефективних управлінських рішень у частині мінімізації товарних втрат.

Метою даної статті є класифікація товарних втрат супермаркетів для потреб фінансового, управлінського обліку та внутрішньогосподарського контролю.

Виклад основних результатів дослідження. Навіть за умов високих соціальних стандартів, високого рівня розвитку культури та соціальної свідомості, крадіжки у закладах торгівлі залишаються головною причиною товарних втрат в Європі. Їх частка у 2014-2015рр. складає 42 % (\$ 17,17 млрд.) від загальної суми втрат. Багато ритейлерів також засвідчують факт існування крадіжок персоналу. Втрати Європейських роздрібних продавців через не добropорядних працівників досягли \$ 10,2 млрд. та складають 25 % в загальній сумі витрат. Внутрішні помилки, прорахунки адміністрації, втрати незлочинного характеру досягли \$ 9,8 млрд. або 24 % (рис. 1).

Керівники найбільших роздрібних торговельних мереж підтверджують дані, опубліковані в дослідженні Centre for Retail Research та визнають, що на сьогодні чітко позначилася проблема, яка може стати головною для роздрібно́ї торгівлі найближчими роками і навіть десятиліттями. Це не стрімкий розвиток і захоплення ринків міжнародними роздрібними мережами, не проблеми конкуренції, та навіть не проблеми пов'язані з підвищенням рівня обслуговування й створення стійкого купівельного іміджу на підприємствах торгівлі. Зі збільшенням частки магазинів самообслуговування, укрупненням підприємств торгівлі, зростанням штату і ускладненням організаційної структури роздрібних торговельних мереж проблема товарних втрат вийшла на перше місце у світі.

Вивчення проблеми обліку та контролю товарних втрат на підприємствах роздрібно́ї торговельної мережі необхідно почати з визначення їх поняття та сутності. Ще одним важливим питанням, на яке не звертають увагу вітчизняні вчені, – це виділення двох фактів господарського життя, – нестач і втрат.

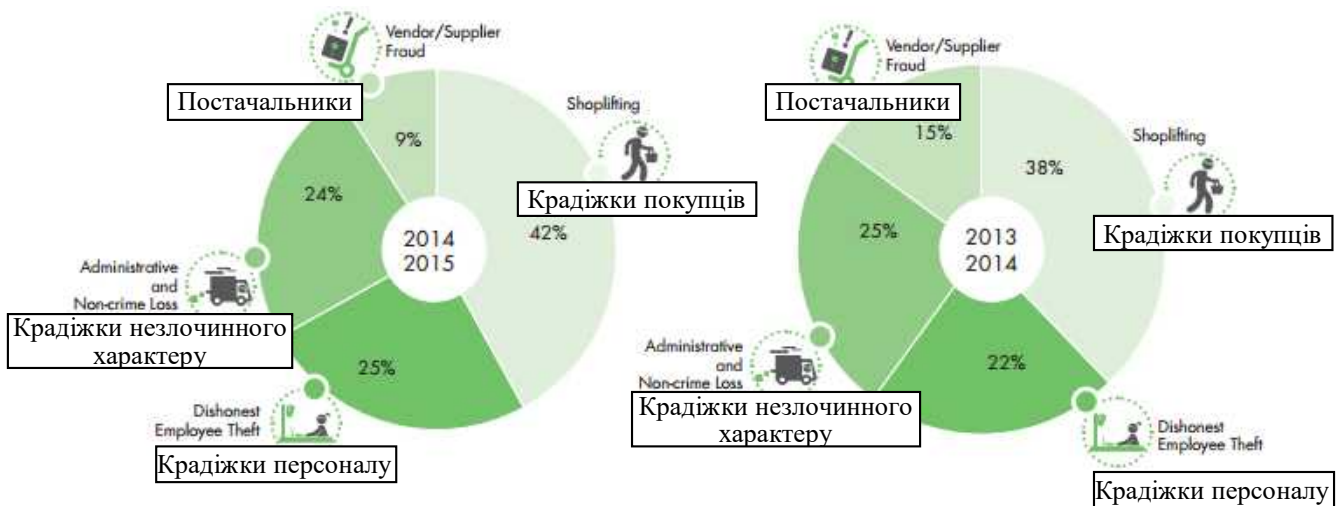

Рис. 1. Причини втрат у Європі за 2014-2015 рр.

Джерело: [20].

Так, на думку Ф.Ф. Бутинця та інших під втратами слід розуміти частину раціонального і нераціонального використання товару чи продукції, результатом якого є кількісне зменшення маси або втрата споживчих властивостей товару чи продукції [5].

Втрати, як економічна категорія, – це частина виробничих ресурсів (робоча сила, засоби і предмети праці), яка була витрачена без отримання готової продукції (послуг), перевитрачена в порівнянні з раціональними питомими витратами (нормативними, плановими тощо), або взагалі не використовувалась, тобто не функціонувала. Отже, у загально-економічному розумінні втрати виникають під час витрачання, – дії з ресурсами. Прикладом таких втрат є технологічні втрати, які виникають під час виробництва готової продукції, виконання робіт, надання послуг.

Щодо нестачі, то її сутність великим тлумачним словом визначається як: «1. Стан, коли чогось не вистачає, немає в достатній кількості; брак, дефіцит, нестаток. 2. Те, чого не вистачає» [7, с. 315]. Отже, на нашу думку, нестача є наслідком дії або бездіяльності та відображає кількісне відображення втрат.

Тлумачення товарних втрат також у літературі має певні відмінності, а саме:

– товарні втрати – це виражені в грошовій формі втрати від кількісного зменшення маси товарів і погіршення їх якості в сфері обігу, що відбуваються в процесі транспортування, зберігання, підготовці до реалізації, переробці та реалізації [5];

– товарні втрати – втрати, що викликані частковою або повною втратою кількісних і якісних характеристик товару в натуральному вираженні [15];

– товарні втрати – зменшення кількості та погіршення якості товарів унаслідок впливу негативних і шкідливих умов зовнішнього середовища, фізико-хімічних і біологічних особливостей товарів, а також неправильного зберігання чи транспортування товарів, необережного, безгосподарського поводження з ними або ж крадіжок товарно-матеріальних цінностей [1];

– товарні втрати – виражене в грошовій формі кількісне зменшення фізичної маси товарів, погіршення або повна втрата ними споживчої вартості у сфері обігу, що відбуваються в процесі транспортування, зберігання, реалізації і обумовлені як фізико-хімічними властивостями товарів, так і соціально-людськими чинниками [19].

Отже, у наведених поглядах науковців акцент здійснюється на зміні вагових та якісних характеристик, а також звертається увага на дії, що можуть обумовлювати такі зміни.

Суттєвим на думку окремих науковців є те, що товарні втрати бувають нормованими та ненормованими. Не акцентуючи уваги на окремих несуттєвих розбіжностях науковці та практики вважають, що:

– нормовані – це природні втрати, ламання, бій (посуду, новорічних іграшок, порцелянових виробів тощо), втрати в магазинах самообслуговування [9];

– ненормовані – втрати понад встановлені норми, які зумовлені порушенням правил зберігання товарів, їх транспортування, розтратами, крадіжками, уціненням виробів застарілих моделей [9, 11];

Такий поділ є дискусійним. Зокрема, вимагає додаткового дослідження поняття природні втрати, а також виділення ненормованих товарних втрат, як таких, що виникають понад встановлені норми. Ідентифікація таких витрат є неправильною, адже це понаднормові товарні втрати. Такими втратами є втрати товарів, що виникли в результаті порушення умов зберігання, убуток від псування і нестачі товарів, а також відходи, які утворюються під час підготовки окремих видів товару до продажу. До цих товарів відносять ковбаси, м'ясокопченості, рибу, які продають після попередньої обробки. До ненормованих втрат відносять також псування товарів і пошкодження тари [6].

Щодо природних втрат, то їх іноді ототожнюють з природними нестачами. Так, на думку Р. Гаркавіна під природними нестачами, слід розуміти зменшення або пошкодження майна, що викликані природним убутком, стихійним лихом іншими непереборними

природними обставинами [8]. Дослідник помилково поставив в один ряд природний убуток зі стихійним лихом або іншими непереборними природними обставинами. Хибна позиція полягає у поверхневому аналізі поняття «природний убуток» під яким слід розуміти: «зменшення ваги товарів, що виникає в наслідок процесів постачання, реалізації та при зберіганні товарів внаслідок їх фізико-хімічних властивостей» [3, с. 99].

Отже, природний убуток, як правило свідчить про зменшення ваги товару, проте облікова одиниця в аналітичному обліку залишається. За умов стихійного лиха або інших непереборних природних обставин, як правило, товар повністю псується, а такі втрати визнаються надзвичайними втратами та не мають нічого спільного з операційною діяльністю.

Складно погодитися з Л.В. Нападівською та іншими, на думку яких нормовані товарні втрати – це природний убуток товарів при нормальних умовах транспортування, зберігання і реалізації внаслідок фізичних та хімічних процесів, а також бою товарів, які упаковані у скляну тару, бою окремих видів непродовольчих товарів фарфоро-фаянсового, скляного посуду тощо [6]. На нашу думку, бій товарів не має жодного відношення до природного убутку.

Також відсутні достатні підстави для того, щоб погодитися з Л.М. Котенко, Т.О. Тарасовою [11], а також В.В. Апопійем, І.П. Міщук [1], які до природних товарних втрат відносять втрати товарів у процесі їх транспортування, зберігання, підготовки до продажу та реалізації, викликані природними чи технологічними чинниками (усушка; розпил; розкрашування; витікання; розлив; витрати речовин на дихання). Переважна більшість наведених товарних втрат є технологічними втратами, які виникають у наслідок проведення окремих господарських операцій, у т.ч. з необережності працівників складу або залу.

Варто також звернути увагу, що окремі науковці майже ототожують природні втрати та природний убуток, зокрема:

– природні втрати – це втрати при перевезенні, зберіганні та реалізації товарів, які зумовлені фізично-хімічними властивостями товарів (витікання, висихання, розтрушування) [9];

– природний убуток – це втрата товарно-матеріальних цінностей при їх транспортуванні, зберіганні та реалізації внаслідок впливу на них об'єктивних природних факторів (усушка, випаровування, вивітрювання, розпил, витікання, розбивання і т. ін.) [2].

На наше переконання, таке ототожнення є безпідставним, адже природний убуток є однією з причин товарних втрат. Помилка полягає й у тім, що до таких втрат дослідники відносять втрати, що передбачені технологічним процесом та виникають внаслідок впливу механічних дій, – розпил, витікання, розбивання тощо, що здійснює працівник торговельного складу або торговельного залу під час внутрішнього переміщення, підготовки до продажу або продажу товарів.

Відповідно бій, лом, утриска є наслідками дій, які здійснюються при транспортуванні, підготовці до

продажу, під час реалізації, а випаровування або налипання суміші до обладнання при приготуванні напівфабрикатів та готової продукції слід розглядати як технологічні втрати, що виникають під час окремих технологічних процесів. Такі витрати можуть бути нормованими знаходитись у межах норм, або бути понад встановлену норму.

Таким чином, на нашу думку, товарні втрати – це зменшення вартості товарів, що обумовлене фізико-хімічними властивостями товарів, організаційно-економічними, технологічними та технічними чинниками здійснення торгівлі, а також соціокультурними проявами соціально-економічного розвитку, наслідком чого є недоотримання прибутку підприємства торгівлі.

Одним з принципових питань вивчення товарних втрат є їх класифікація. Існують різні підходи науковців до класифікації втрат, однак систематизація та узагальнення поглядів дослідників щодо даного питання не проводилися, у той час як класифікація і дотепер залишається актуальною проблемою в організації аналітичного обліку товарних втрат.

Так, до 2000 р. у навчально-методичній та науковій літературі товарні втрати класифікувалися за: 1) кількісно-речовою ознакою (кількісні втрати, втрати від зниження якості); 2) характером виникнення втрат (нормовані, ненормовані); 3) місцем виникнення (при перевезенні, при зберіганні, при підготовці до продажу, при реалізації, при переробці); 4) видом (природний убуток, втрати, які виникли при підготовці товарів до продажу, втрати товарів від завісу тари; 5) джерелами відшкодування (матеріально-відповідальними особами, транспортними організаціями, постачальниками, відносяться на фінансові результати, включаються до собівартості реалізованих товарів); 6) розміром втрат (в межах норм, понад норм) [4].

Даний підхід до класифікації товарних втрат було майже повністю підтримано Ф.Ф. Бутинцем, Н.М. Малоюгою та іншими [5].

Також заслуговують на увагу наукового співтовариства й інші класифікації товарних втрат (табл. 1).

Заслуговують на увагу також й інші погляди науковців щодо класифікації товарних втрат. Зокрема, Г.Я. Резго, М.А. Ніколасові [16], С.Л. Калачев [17] товарні втрати поділяють по виду втрачених характеристик товару на дві підгрупи: кількісні та якісні.

Кількісні втрати позначаються на зменшенні маси та інших кількісних характеристик товарів. Вони виникають внаслідок природних процесів при зберіганні, обробці та є немінучими [17]. На нашу думку, кількісні втрати обумовлені природним убутком, а також можуть розглядатися як технологічні втрати. Кількісні втрати можуть нормуватися в стандартах, технологічних інструкціях та враховуються в діяльності супермаркетів, підприємств громадського харчування і в торгівлі.

Класифікації товарних втрат за ознаками

Джерело	Класифікаційна ознака
Дм.Л. Кузьмін [13]	залежно від причин виникнення: (природні, технічні, з необережності); залежно від можливості нормування (нормовані, ненормовані); залежно від особи, яка несе відповідальність за втрати: (винна особа встановлена; винна особа не встановлена).
В.Ф. Максимова [14]	за приналежністю (втрати в оптовій торгівлі; втрати в роздрібній торгівлі; втрати в ресторанному господарстві); за стадіями загального циклу (на стадії транспортування; на стадії збереження; на стадії переробки; на стадії реалізації); за центрами виникнення (на транспорті на складах, базах; на кухні в ресторані, кафе, барі; у магазині); щодо норм (нормовані втрати; ненормовані втрати); за кількісно-речовинною ознакою (кількісні втрати; втрати від зниження якості бракована сировина; бракований товар); з причин виникнення (фізико-хімічні властивості; відсутність тари; нераціональне транспортування; порушення технології виробництва, реалізації, збереження продукції; відсутність ємностей збереження); за джерелами відшкодування (витрати віднесені за рахунок підприємства; витрати віднесені за рахунок винних осіб).
О.А. Красьільнікова [12]	за ступенем ліквідності – за можливістю подальшого використання: (ліквідні, неліквідні); за порядком списання та віднесення на економічні показники (нормовані, актовані); за порядком обліку (інвентаризовані, фактичні).

Джерело: систематизовано авторами.

Останнім часом у науковій та науково-популярній літературі зустрічається поділ товарних втрат на відомі та невідомі. Так О.Ю. Кожевникова, М.Б. Ребезов та інші [10] до таких втрат відносять:

- відомі втрати (просторчена продукція, неякісна продукція, усушка, утруска, розкрошування);
- невідомі втрати (крадіжки, нестачі на касах, оприбуткування товару без перерахунку).

Наведені види витрат, на нашу думку, виділені неправильно, адже будь-які втрати слід встановити. До моменту проведення інвентаризації вони всі невідомі, а після її проведення вони стають відомими.

Аналіз існуючих класифікацій товарних втрат, а також особливостей функціонування супермаркетів дозволив удосконалити класифікацію товарних втрат (рис. 2).

Зокрема, виділення товарних втрат «за способом встановлення» відіграє важливу роль у фінансовому обліку, а також внутрішньогосподарському контролю товарних втрат, адже проведення інвентаризації є єдиним способом встановлення фактичної наявності товарів, а отже і товарних втрат. Інвентаризовані товарні втрати виявляються в процесі інвентаризації, яка проводиться за певний період у відповідності з графіком. Таким чином, інвентаризовані товарні втрати обліковуються не відразу після їх виникнення і виявлення.

Виділення товарних втрат «залежно від характеру прояву» дозволяє виділити лише два види втрат, – втрата товару у вазі, у кількості таромісць, пачок тощо, а також втрата споживчої властивості товару внаслідок завершення терміну придатності, пошкодження упаковки, зовнішньої деформації товару. Для цілей фінансового обліку набуває актуальності вартісна оцінка такого товару, адже, як правило, супермаркети,

що мають цех приготування напівфабрикатів, готових кулінарних страв та іншої готової продукції, зазначений вид товару використовують як сировину (інгредієнти). Саме тому для цілей фінансового обліку мають бути визначені ціни таких товарів, що у свою чергу запобігатиме маніпуляціям з цінами на кулінарні вироби та іншу вироблену продукцію. В іншому випадку ціна має встановлюватися комісійно за участі товарознавця та технолога цеху кулінарії.

Крім того, дослідження процесу відображення в обліку товарних втрат у супермаркетах виявило серйозну проблему нагромадження та неконтрольованості товарних запасів, які частково втратили товарний вигляд або споживчі властивості, але є ліквідними та можуть використовуватись в подальшому ланцюзі руху товару. На практиці підприємства роздрібною торгівлі, особливо такі, що мають широкий асортимент продовольчих товарних запасів, часто зустрічаються із ситуацією, коли термін придатності деяких товарів закінчується до їх реалізації або ж при неправильному зберіганні чи інших певних обставин, вони втрачають товарний вигляд та частково споживчі властивості. За перерахованих умов, такі товари можуть бути умовно придатні до реалізації, придатні для наступного виробництва або ж взагалі підлягають списанню. Наприклад, продукцію що втратила товарний вигляд (розрив упаковки, завітрені овочі, фрукти) можна реалізувати за зниженими цінами (можна застосувати в магазинах-дискаунтерах), можна направляти в цехи власного виробництва, можна використовувати в процесі приготування їжі для співробітників.

Всі вище перераховані випадки надають можливість стверджувати, що такі товари є некондиційними.

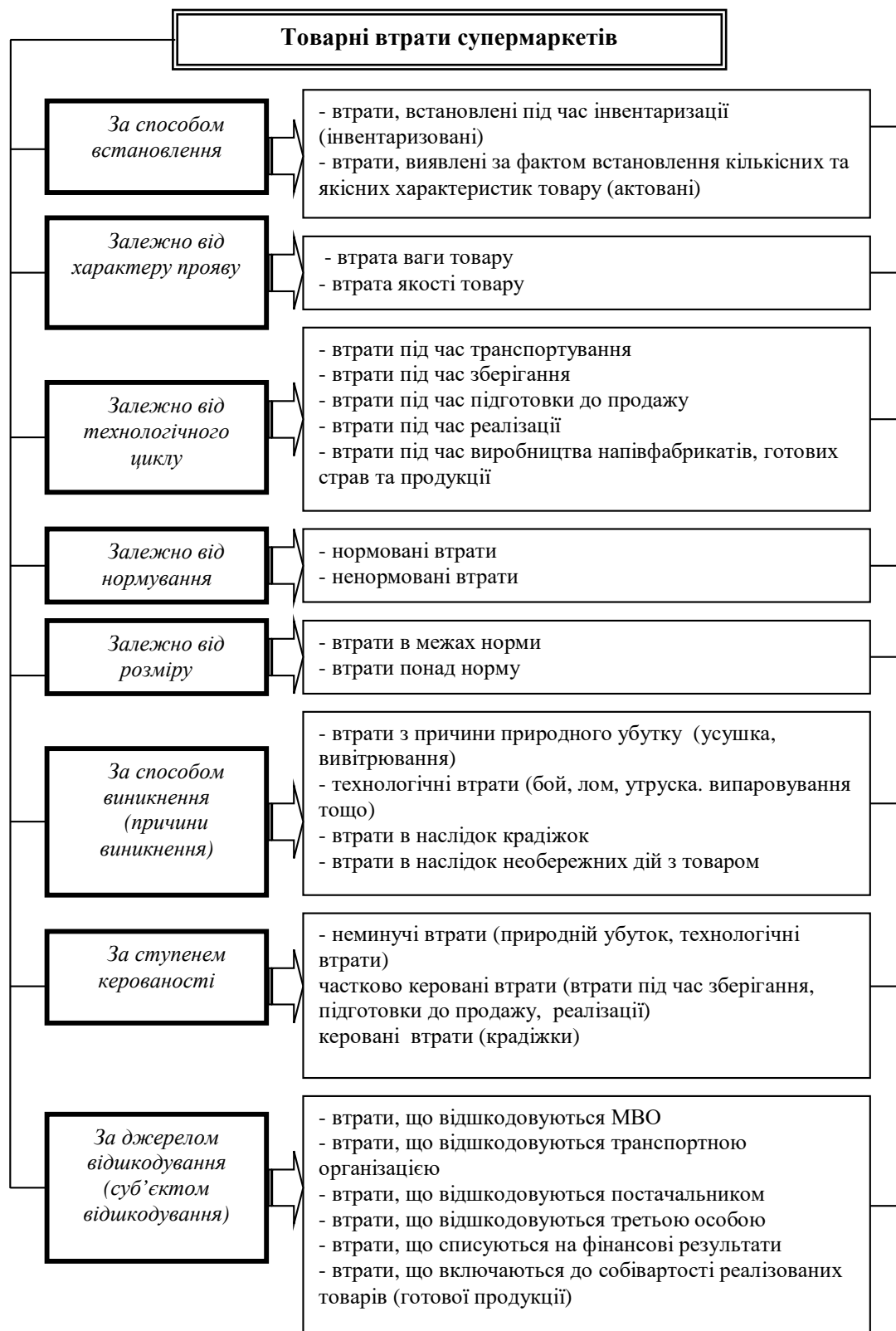

Рис. 2. Класифікація товарних втрат супермаркетів

Джерело: розроблено авторами.

До групи некондиційного товару можна віднести не тільки ті товарні запаси, які були виявлені працівниками у місцях їх знаходження та які надійшли на підприємство за звичайних умов від постачальників, а й товарні запаси, які були поверненні покупцями. Відтак

вважаємо доцільним в класифікації товарних втрат виділити групу товарів, які стали непридатними для подальшої реалізації (підлягають поверненню чи обміну у постачальника, або ж списанню після прийняття відповідного керівництвом рішення); придатні до

реалізації тільки після проведення додаткових процедур (переупакування, уцінка, реалізація зі знижками та переробка, оскільки на сьогоднішній день ряд супермаркетів обладнані окремими кулінарними відділами для виготовлення власних страв та напівфабрикатів).

Виділення товарних втрат «залежно від технологічного циклу» є важливим для управлінського обліку, адже надаватиметься релевантна інформація для прийняття управлінських рішень щодо пролонгації договорів постачання та транспортування, трудових контрактів з працівниками супермаркету. Також буде акумулюватися інформація про товарні втрати центрів витрат та центрів відповідальності.

Для цілей управлінського обліку актуальним є поділ товарних втрат на такі, що нормуються та такі є ненормованими. Даний поділ дозволить планувати обсяг товарних втрат, а отже, й дохід від операційної діяльності супермаркету.

Також важливим для управлінського обліку є поділ втрат на такі, що знаходяться у межах норм, та такі, що перевищують визначені норми. Така інформація є важливою для прийняття рішення про створення фінансового резерву для покриття таких втрат.

Приблизно аналогічне значення має поділ товарних втрат «за причиною виникнення». Облік товарних витрат у зазначеному розрізі надаватиме інформацію про ретельність проведення окремих господарських операцій з товарами, а також про якість заходів з фізичної охорони товарів як на складі, так і у торговельному залі.

За ступенем керованості товарними втратами слід виділяти неминучі втрати, які утворюються в результаті природного убогку, а також при передпродажній підготовці. Ці втрати обумовлені властивостями продовольчих товарів. Управляти ними практично неможливо, тим більше уникнути. Втрати під час зберігання, підготовки до продажу, реалізації є частково керованими. Втрати товарів з простроченим терміном придатності, з втраченим товарним виглядом, можна уникнути, застосувавши організаційні і економічні методи управління.

Повністю керованими є товарні втрати, причинами яких є крадіжки товарів третіми особами. Це досягаються за умов ефективної організації матеріальної відповідальності, фізичної охорони товарів під час їх продажу.

Поділ товарних втрат за джерелом відшкодування (за суб'єктом відшкодування) дозволяє організувати претензійну роботу, уточнити обсяг дебіторської заборгованості, а також визначити вплив товарних втрат на фінансовий результат діяльності супермаркету.

Висновки. В межах проведеного дослідження встановлена змістова підпорядкованість понять «втрати» та «нестача». Це дозволяє дійти висновку про необґрунтованість назви субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей».

Також доведена безпідставність ототожнення авторами окремих публікацій понять «природні втрати» та «природний убогку». Врахування даного результату має суттєве значення для побудови науково

обґрунтованої кваліфікації товарних втрат супермаркетів.

Критичний аналіз існуючих класифікацій товарних втрат дозволив розробити класифікацію таких втрат супермаркетів за вісьма ознаками, що призначена для цілей фінансового обліку, управлінського обліку та внутрішньогосподарського контролю.

Встановлено, що важливим для:

– фінансового обліку є поділ товарних втрат за: способом встановлення; видом технологічного циклу; джерелом відшкодування;

– управлінського обліку є поділ товарних втрат залежно від: характеру прояву; технологічного циклу; розміру; способу виникнення.

Наведена класифікація з виділенням важливих ознак для фінансового та управлінського обліку забезпечуватиме ефективний внутрішньогосподарський контроль товарних втрат та надаватиме необхідну інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень в частині управління товарними ресурсами.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці системи заходів внутрішньогосподарського контролю товарних втрат супермаркетів та виробленні пропозицій з мінімізації їх обсягу.

4 Список використаних джерел

1. *Апопій, В. В.* Організація торгівлі [Текст]: підручник / В. В. Апопій, І. П. Мішук; [за ред. В. В. Апопій]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 632 с.

2. *Атамас, П. Й.* Бухгалтерський облік у галузях економіки [Текст]: навч. посіб. / П. Й. Атамас. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 392 с.

3. *Бардаш, С. В.* Інвентаризація на підприємствах: питання методології і практики (на прикладі підприємств роздрібної торгівлі Житомирської області) [Текст]: дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / С. В. Бардаш. – Київ: Київський державний торговельно-економічний ун-т, 2000. – 247 с.

4. *Бардаш, С. В.* Товарні втрати на торговельному підприємстві: причини виникнення, класифікація, загально-організаційні заходи щодо їх усунення [Текст] / С. В. Бардаш, Т. В. Давидок // Вісник ЖІПТ. Економічні науки – 2000. – № 11. – С. 98-101.

5. *Бутинця, Ф. Ф.* Бухгалтерський облік в торгівлі [Текст]: підручник / За ред. Ф. Ф. Бутинця та Н. М. Малоги. – Житомир: РУТА, 2007. – 576 с.

6. Бухгалтерський облік у торгівлі та ресторанному господарстві [Текст]: навч. посіб. / За заг. ред. Л. В. Нападовської. – К.: Київський національний торговельно-економічний ун-т, 2012. – 395 с.

7. Великий тлумачний словник. Сучасна українська мова [Текст] / Упоряд. А. П. Загнітко, І. А. Щукіна. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. – 704 с.

8. *Гаркавин, Р.* Інвентаризація [Текст] / Р. Гаркавин // Школа бухгалтера. – 2007. – № 18. – С. 33-37.

9. *Гура, Н. О.* Облік видів економічної діяльності [Текст]: підручник / Н. О. Гура. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 392 с.

10. *Кожевникова, Е. Ю.* Разработка мероприятий по предотвращению потерь (на примере торговой сети) [Текст] / Е. Ю. Кожевников, М. Б. Ребезов, А. Е. Кожемякина, В. В. Нагибина // Молодой ученый. – 2013. – № 5. – С. 317-321.

11. Котенко, Л. М. Удосконалення обліку втрат на підприємствах роздрібно́ї торгівлі [Текст] / Л. М. Котенко, Т. О. Тарасова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2012. – Вип. 1(1). – С. 105-112.

12. Красильникова, Е. А. Организационно-экономические методы снижения товарных потерь на предприятиях розничной торговли [Текст]: дисс. канд. экон. наук: 08.00.05 / Е. А. Красильникова. – М.: Российский государственный торгово-экономический университет, 2011. – 184 с.

13. Кузьмін, Д. Л. Бухгалтерський облік і контроль збереження та втрат майна підприємства: організаційно-правовий підхід [Текст]: дис. канд. экон. наук: 08.00.09 / Д. Л. Кузьмін. – К.: Нац. акад. статистики, обліку та аудиту, 2010. – 104 с.

14. Максимова, В. Ф. Облік в галузях економіки [Текст]: навч. посіб. / В. Ф. Максимова, З. В. Кузіна, Л. М. Стиренко, Т. Г. Степова; [за ред. В. Ф. Максимової]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 496 с.

15. Резго, Г. Я. Концепция обеспечения сохранности продовольственных товаров [Текст]: монография / Г. Я. Резго. – Саратов: Саратовский институт (филиал) РГТЗУ, 2010. – 192 с.

16. Резго, Г. Я. Теоретические основы хранения продовольственных товаров [Текст]: монография / Г. Я. Резго, М. А. Николаева. – М.: РГТЗУ, 2010. – 148 с.

17. Калачев, С. Л. Теоретические основы товароведения и экспертизы [Текст]: учебник / С. Л. Калачев. – М.: ИД Юрайт, 2011. – 463 с.

18. Чумарин, И. Г. Предотвращение потерь в розничной торговле. Проверенные способы [Текст]: / И. Г. Чумарин. – СПб.: Питер, 2007. – 192 с.

19. Щур, Д. Л. Основы торговли. Розничная торговля [Текст] / Д. Л. Щур, Л. В. Труханович. – М.: ДИС, 2002. – 800 с.

20. The New Barometer 2014-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.odesus.gr/images/nea/eidhseis/2015/3.Global-Retail-Theft-Barometer-2015/GRTB%202015_web.pdf

4 References

1. Apopii, V. V. & Mishchuk, I. P. (2009). *Orhanizatsiia torhivli [Organization of trade]*. (ed. by V. V. Apopii). Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.

2. Atamas, P. Y. (2010). *Bukhhalterskyi oblik u haluziakh ekonomiky [Accounting in the branches of economy]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.

3. Bardash, S. V. (2000). *Inventaryzatsiia na pidpriemstvakh: pytannia metodolohii i praktyky (na prykladi pidpriemstv rozdrubnoi torhivli Zhytomyrskoi oblasti) [Stocktaking on enterprises: issues of methodology and practice (for example of the retailers of Zhytomyr region)]* (Candidate dissertation). Kyiv: Kyivskiy derzhavnyi torhovelno-ekonomichnyi universytet.

4. Bardash, S. V. & Davydiuk, T. V. (2000). *Tovarni vtraty na torhovelnomu pidpriemstvi: prychny vynyknennia, klasyfikatsiia, zahalno-orhanizatsiini zakhody shchodo yikh usunennia [Commodity loss in the trading enterprise: causes, classification and general arrangements for their removal]*. *Visnyk ZhITI. Ekonomichni nauky*, No. 11, 98-101.

5. Butynets, F. F. (2007). *Bukhhalterskyi oblik v torhivli [Accounting in trade]* (ed. by F. F. Butynets and N. M. Maliuha). Zhytomyr: RUTA.

6. Napadovska, L. V., Aleksieieva, A. V., Bakurova, O. A. and others. (2012). *Bukhhalterskyi oblik u torhivli ta restorannomu hospodarstvi [Accounting in the trade and restaurant business]* (ed. by L. V. Napadovska). Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi torhovelno-ekonomichnyi universytet.

7. Zahnitko, A. P. & Shchukina, I. A. (2008). *Velykyi tlumachnyi slovnyk. Suchasna ukrainska mova [Great explaining dictionary. The modern Ukrainian language.]*. Donetsk: TOV VKF «BAO».

8. Harkavyn, R. (2007). *Inventaryzatsiia [Stocktaking]*. *Shkola bukhhaltera*, No. 18, 33-37.

9. Hura, N. O. (2010). *Oblik vydiv ekonomichnoi diialnosti [Accounting for type of economic activities]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.

10. Kozhevnykova, E. Yu., Rebezov, M. B., Kozhemiakyna, A. E., Nahybyna, V. V. (2013). *Razrabotka meropriyatiy po predotvrashcheniyu poter (na primere torhovoy seti) [Development of measures to prevent losses (on the trading network example)]*. *Molodoy uchenyi*, No. 5, 317-321.

11. Kotenko, L. M. & Tarasova, T. O. (2012). *Udoskonalennia obliku vtrat na pidpriemstvakh rozdrubnoi torhivli [Improving of accounting of the losses in retail trade enterprises]*. *Ekonomichna stratehiia i perspektivy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, No. 1(1), 105-112.

12. Krasilnikova, E. A. (2011). *Organizatsionno-ekonomicheskie metody snizheniya tovarnykh poter na predpriyatiyah roznichnoy trgovli [Organizational and economic methods to reduce commodity losses by retailers]* (Candidate dissertation). Moskva: Rossiyskiy gosudarstvennyiyei torгово-ekonomicheskiiy universitet.

13. Kuzmin, D. L. (2010). *Bukhhalterskyi oblik i kontrol zberezhennia ta vtrat maina pidpriemstva: orhanizatsiino-pravovyi pidkhid [Accounting and control of losses and preserving of the property of enterprise: organizational and legal approach]* (Candidate dissertation). Kyiv: Natsionalna akademiya statystyky, obliku ta audytu.

14. Maksimova, V. F., Kuzina, Z. V., Styrenko, L. M., Stepova, T. H. (2010). *Oblik v haluziakh ekonomiky [Accounting in the branches of economy]*. (ed. by V. F. Maksimova). Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.

15. Rezgho, H. Ya. (2010). *Kontseptsiya obespecheniya sohranyaemosti prodovolstvennykh tovarov [The concept of ensuring the conservation of foodstuffs]*. Saratov: Saratovskiy instytut (filial) RHTZU.

16. Rezgho, H. Ya. & Nykolaeva, M. A. (2010). *Teoreticheskie osnovy hraneniya prodovolstvennykh tovarov [Theoretical foundations of storage of food products]*. Moskva: RHTZU.

17. Kalachev, S. L. (2011). *Teoreticheskie osnovy tovarovedeniya i ekspertizy [Theoretical foundations of merchandising and expertise]*. Moskva: ID Yurait.

18. Chumaryn, Y. H. (2007). *Predotvrashchenie poter v roznichnoy trgovle. Proverennyye sposoby [Loss prevention in the retail trade. Proven ways]*. Sankt-Peterburh: Piter.

19. Shchur, D. L. & Trukhanovych, L. V. (2002). *Osnovy trgovli. Roznichnaya trgovlya [Basics of trading. Retail]*. Moskva: DIS.

20. The Smart Cube. (2015). *The New Barometer 2014-2015 (First Edition)*. Retrieved from http://www.odesus.gr/images/nea/eidhseis/2015/3.Global-Retail-Theft-Barometer-2015/GRTB%202015_web.pdf